

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Кравчук Олена Валентинівна

**ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ САМОСТІЙНО-
ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ
ОСВІТИ**

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою
Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: доктор педагогічних наук, професор Бялик Оксана Василівна

РЕЦЕНЗЕНТ: доктор педагогічних наук, професор Комар Ольга Анатоліївна

Захист відбудеться 18 травня 2022 року о 9.00 год. на засіданні ЕК кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ САМОСТІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	7
1.1 Зміст і сутність самостійно-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти.....	7
1.2. Особливості формування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти	22
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ САМОСТІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	46
2.1. Стан сформованості самостійно-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти	46
2.2. Шляхи удосконалення формування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти.....	61
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83
ДОДАТКИ.....	93

Актуальність теми дослідження. Інтеграція України в Європейський освітній простір, у якому серед глобальних стратегій навчання провідна роль відводиться самостійно керованому навчанню, зумовлює необхідність підготовки майбутніх фахівців, здатних до саморозвитку й самоосвіти, а отже, створення в закладах вищої освіти (ЗВО) системи самостійної роботи студентів, котра забезпечує засвоєння ними змісту навчання й набуття професійної компетентності. Самостійно-пізнавальна діяльність того, хто навчається, є визначальною характеристикою процесу отримання освіти в глобалізованому інформаційному суспільстві. Зазначені позиції задекларовано в низці нормативних документів, зокрема: Професійному стандарті на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2021) Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепції розвитку педагогічної освіти, Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні на 2015 – 2025 рр. (проект), Стандарти і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).

Проблема формування самостійності в педагогічній науці не є новою. Роль самостійної роботи осмислювалася такими відомими педагогами минулого, як Я. Коменський, А. Дістервег, К. Ушинський, Й. Г. Песталоцці, В. Сухомлинський. Особливості формування готовності студентів до навчально-пізнавальної діяльності викладено в працях А. Вербицького, І. Войтович, М. Дьяченка, В. Ільїна, Л. Кандибовича, С. Кари, В. Мерліна, С. Нікіфорова, В. Серикова, В. Сластьоніна та ін.

Аналіз сучасних психолого-педагогічних досліджень засвідчує, що, незважаючи на широкий спектр наукових розвідок та значну кількість розроблених підходів до організації самостійно-пізнавальної діяльності студентів, проблема формування індивідуальних стратегій навчання в освітньому процесі не знаходить необхідного висвітлення в теорії і практиці навчання.

Зростаюча актуальність проблеми, її теоретична та практична

значущість і водночас недостатня розробленість зумовили вибір теми кваліфікаційного дослідження: **«Формування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти».**

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити шляхи удосконалення формування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати понятійно-категоріальний апарат дослідження.
2. З'ясувати сутність та структуру самостійно-пізнавальної діяльності студентів.
3. Визначити стан сформованості самостійно-пізнавальної діяльності студентів.
4. Розробити та експериментально перевірити шляхи удосконалення формування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка студентів у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – шляхи удосконалення формування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти.

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз і синтез, абстрагування та узагальнення, порівняння, зіставлення для комплексного вивчення різних наукових поглядів з проблеми дослідження, теоретичного узагальнення основних підходів до розв'язання проблеми формування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів; *емпіричні:* діагностичні (бесіди, анкетування, інтерв'ю, опитування, тестування) – з метою встановлення рівнів сформованості індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів; *педагогічний експеримент.*

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота здійснювалася на базі Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини. Експериментальним дослідженням було охоплено 45 здобувачів освіти.

Теоретичне значення роботи полягає в уточненні ключових дефініцій дослідження: «діяльність»; «навчальна діяльність», «пізнавальна діяльність», «навчально-пізнавальна діяльність студентів» та розкритті особливостей та структури навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці форм та методів індивідуалізації самостійно-пізнавальної діяльності студентів при підготовці до лекційних та практично-лабораторних занять з педагогіки, розробці та упровадженні в навчальний процес «Інтелект-карти» самостійно-пізнавальної діяльності студентів. Результати дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої педагогічної освіти для оновлення змісту лекційних і практичних занять, навчально-методичних комплексів, тренінгів з проблем індивідуалізації самостійно-пізнавальної діяльності студентів ЗВО.

Апробація матеріалів дослідження. Основні положення, висновки і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та на Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (м. Умань, 24 листопада 2021 р.).

Публікації. За матеріалами роботи опубліковано статтю: «Інтелект-картка як метод формування індивідуалізації самостійно-пізнавальної діяльності студентів».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (75 позицій) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок, основного тексту 82 сторінки.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів науково-педагогічного пошуку надають підстави для формулювання висновків:

На основі аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури визначено сутність самостійно-пізнавальної діяльності студентів як дидактичного феномена, уточнено її зміст та описано структуру. Висвітлено основні підходи до тлумачення поняття самостійно-пізнавальної діяльності студентів. На основі дослідження понять: «самостійна робота», «навчальна робота», «пізнавальна діяльність», «пізнавальна активність», «пізнавальна самостійність» – уточнено розуміння «самостійно-пізнавальної діяльності», з'ясовано її види та типи. Досліджено індивідуально-психологічні особливості суб'єктів навчання, що впливають на результативність навчальної діяльності.

З'ясовано, що індивідуальні стратегії самостійно-пізнавальної діяльності студентів – це довгостроковий недеталізований інтегрований план реалізації діяльності, спрямованої на самостійне отримання знань, за умови врахування індивідуально-психологічних особливостей особистості студента. Реалізація індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів дає змогу переорієнтувати хід професійної підготовки студента на кінцевий результат, підпорядкувати зміст, форми, методи та прийоми навчання в закладах вищої освіти цільовим настановам, співвіднести їх із загальною метою фахової підготовки спеціаліста.

З метою з'ясування стану сформованості самостійно-пізнавальної діяльності студентів проведено констатувальний етап педагогічного експерименту. Нами розроблено та охарактеризовано три рівні сформованості самостійно-пізнавальної діяльності студентів: низький, середній, високий. Узагальнені результати дослідження рівнів сформованості самостійно-пізнавальної діяльності студентів показали, що переважна більшість респондентів має середній та низький рівень. На основі

проведеного детального аналізу діагностичної інформації можемо стверджувати про наявність певних труднощів у процесі самостійно-пізнавальної діяльності. До таких труднощів і перешкод відносимо недостатній рівень мотивації до самостійно-пізнавальної діяльності; труднощі в організації студентами самостійно-пізнавальної діяльності, посереднє орієнтування в її змісті та сутності, нераціональний розподіл і регламентація часу та обсягу навчального матеріалу; недостатній рівень сформованості вміння вчитися самостійно; відсутність досвіду та належного методично-дидактичного забезпечення самостійно-пізнавальної діяльності; нестача стійких умінь і навичок рефлексійно-корекційної діяльності.

Індивідуалізація самостійної навчальної діяльності студентів розпочиналась нами на етапі підготовки до лекції і продовжувалася в під час практичних та лабораторних занять. Контрольний аналіз експерименту дозволяє стверджувати що дієвими шляхами стимулювання до самостійної роботи студентів є нетрадиційні форми лекцій, які мають значний потенціал розвитку індивідуальних особливостей студентів, у своєму дослідженні ми використовували такі: *проблемна лекція, лекція-конференція, лекція з раніше запланованими помилками, лекція з елементами мікрОВикладання*. Результативним методом індивідуалізації самостійної навчальної діяльності студентів при підготовці до лекційних та практично-лабораторних занять з педагогіки та в їх проведенні виявилися також інтелектуальні технології у вигляді «Інтелект-карти». У процесі роботи з Інтелект-картою нами були виявлені та апробовані варіанти забезпечення індивідуального підходу до студентів у процесі їх самостійної навчальної діяльності. Роботу над складанням «Інтелект-карт» студенти ЕГ здійснювали як під час лекційних занять, так і в процесі підготовки до практичних та лабораторних занять.

З метою перевірки дієвості запропонованих шляхів удосконалення формування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів здійснено контрольний етап дослідно-експериментальної роботи,

який засвідчив, що в експериментальній групі суттєво зросла кількість студентів з високим та достатнім рівнем. Це дозволяє зробити висновки про ефективність запропонованих шляхів формування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти.